

CHUYỂN NHƯỢNG
VÀ MUA BÁN MỎ
TẠI VIỆT NAM

Chất & Lượng

- TS. ĐẶNG XUÂN PHÚ
Chuyên gia địa chất và định giá mỏ
- ĐẶNG XUÂN MINH
*Đồng sáng lập Công ty Cổ phần
Thẩm định giá BTC*

VỚI TIỀM NĂNG KHOÁNG SẢN CỦA VIỆT NAM, CÙNG VỚI SỰ THÁO GỖ VỀ CƠ CHẾ CŨNG NHƯ SỰ PHÁT TRIỂN CỦA CÁC DOANH NGHIỆP NGÀNH KHOÁNG SẢN, TRONG NHỮNG NĂM TỚI, CHÚNG TA CÓ THỂ SẼ CHỨNG KIẾN NHIỀU THƯƠNG VỤ CHUYỂN NHƯỢNG VÀ MUA BÁN MỎ.

Nguồn cung nhiều nhưng chưa chất lượng

Trong thời gian qua, chuyển nhượng quyền thăm dò, khai thác khoáng sản tại Việt Nam đã diễn ra, tuy nhiên, các thông tin về thương vụ này cũng ít khi được công bố. Trên thực tế, nhiều thương vụ mang tính chất mua đi bán lại giấy phép; có tổ chức, cá nhân hoạt động khoáng sản do điều kiện khách quan không thể tiếp tục thực hiện dự án đầu tư, có nhu cầu chuyển nhượng dự án đã đầu tư để thu hồi vốn.

Nguồn cung từ các công ty sở hữu giấy phép

Không khó để tìm thấy những nhu cầu tìm kiếm đối tác chuyển nhượng mỏ tại Việt Nam như nội dung một quảng cáo sau: “Cần hợp tác đầu tư,

hoặc chuyển nhượng mỏ vàng tỉnh Hòa Bình (diện tích 4 ha), được phép khai thác sâu 35 m, rất nhiều vàng, vì điều kiện không có chuyên môn kỹ thuật và kinh nghiệm khai thác, nên chúng tôi kêu gọi hợp tác đầu tư hoặc có thể chuyển nhượng toàn bộ mỏ, hoặc có thể chia cắt để bán từng phần diện tích mỏ. Giá thỏa thuận, liên hệ...”.

Dưới góc độ chuyên môn cũng như qua trao đổi với nhà đầu tư trong lĩnh vực khoáng sản, những thông tin rao bán trên không mang lại giá trị hữu ích. Tại Việt Nam, người ta thường đo lường giá trị của mỏ bằng ha và độ sâu, đây là những thông tin hết sức mơ hồ. Trong khi đó, yếu tố quan trọng nhất

để đánh giá mỏ là trữ lượng và tài nguyên, hàm lượng và khả năng khai thác.

Các trường hợp chuyển nhượng mỏ như ví dụ trên chủ yếu mang tính chất chuyển nhượng giấy phép thăm dò hoặc khai thác. Bởi lẽ, chi phí đầu tư vào dự án mới chỉ dừng ở chi phí xin cấp phép, chưa đầu tư thăm dò bài bản hoặc đầu tư để triển khai dự án.

Về số giấy phép thăm dò và khai thác, theo số liệu của Bộ Tài nguyên và Môi trường, trong 5 năm qua, số giấy phép cấp là 372. Tuy nhiên, theo một nghiên cứu của PanNature (diễn đàn Tình nguyện Môi trường), do bất cập từ chủ trương phân quyền cho cấp phép khai thác các mỏ quy mô nhỏ không nằm trong quy hoạch của Chính phủ cho UBND các tỉnh/thành phố đã khiến số lượng giấy phép được cấp tăng đột biến. Thống kê sơ bộ cho thấy, trong chưa đầy 3 năm (từ tháng 10/2005 đến tháng 8/2008) UBND các địa phương đã cấp gần 3.500 giấy phép khai thác.

Nguồn cung từ công ty niêm yết

Tại Việt Nam, vào giai đoạn bùng nổ của thị trường chứng khoán (2006 - 2007), những hiện tượng cổ phiếu khoáng sản như Khoáng sản Bình Định làm cho nhiều nhà đầu tư kỳ vọng quá cao vào ngành khai khoáng của Việt Nam. Sau đó, nhiều công ty khoáng sản hoặc gắn mác khoáng sản niêm yết với mục tiêu huy động vốn hoặc bán cổ phiếu. Tuy nhiên, thực tế, nguồn tiền thông minh đã tự điều chỉnh. Trong danh sách các công ty khoáng sản niêm yết hiện nay, không có nhiều công ty khoáng sản chất lượng, sở hữu mỏ tốt hoặc có năng lực khai thác và chế biến sâu.

Theo thống kê, tổng giá trị tài sản của các công ty ngành khoáng sản niêm yết trung bình khoảng 320 tỷ đồng (tương đương 15 triệu USD). Tuy nhiên, vốn điều lệ và mức vốn hóa thị trường ở thời điểm hiện tại thấp hơn nhiều. Đơn cử, công ty có tổng tài sản lớn nhất là Nari Hamico, thì vốn chủ sở hữu chỉ 373 tỷ đồng, vốn hóa thị trường 149 tỷ đồng. Hay như Công ty Khoáng sản Vinas A Lưới, vốn hóa thị trường chỉ vốn vện 5,69 tỷ đồng. Do vậy, chúng tôi cho rằng, các công ty niêm yết hiện nay có thể không tạo ra các thương vụ mua bán, sáp nhập (M&A) có chất lượng.

Sự tham gia đa dạng của các nhà đầu tư

Trước khi Luật Khoáng sản được ban hành, hoạt động khai thác khoáng sản chủ yếu do các tổng công ty, công ty của Nhà nước thực hiện. Luật Khoáng sản được ban hành đã tạo điều kiện phát triển nhanh cả về số lượng doanh nghiệp và thành phần kinh tế tham gia hoạt động khoáng sản. Theo thống kê, số doanh nghiệp tham gia hoạt động trong công nghiệp

khai thác mỏ tăng nhanh từ 427 doanh nghiệp (năm 2000) lên đến gần 1.400 doanh nghiệp vào thời điểm hiện tại. Trong đó, các doanh nghiệp khai thác khoáng sản làm vật liệu xây dựng chiếm tới gần 1.200 doanh nghiệp với quy mô nhỏ và vừa.

Trong nước có một số doanh nghiệp nhà nước có vai trò chủ đạo, chiếm tỷ trọng lớn trong ngành khai thác khoáng sản, như Tập đoàn Công nghiệp Than - Khoáng sản Việt Nam, Tổng công ty Thép Việt Nam, Tổng công ty Công nghiệp Xi măng Việt Nam. Một số doanh nghiệp trong nước đã ổn định và phát triển trong lĩnh vực khai khoáng như: Tổng công ty Khoáng sản Hà Tĩnh, Công ty Khoáng sản Bình Định,...

Theo thống kê, các doanh nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài chiếm tỷ lệ rất khiêm tốn, chỉ 1,47% trong tổng số doanh nghiệp đang hoạt động. Các doanh nghiệp này tham gia chủ yếu trong lĩnh vực khai thác khoáng sản phục vụ công nghiệp sản xuất xi măng, đá ốp lát, nước khoáng, vàng, niken, titan sa khoáng, đá phiến lợp, quặng sắt. Tuy tỷ lệ tham gia không cao, nhưng do có kinh nghiệm trong khâu tìm kiếm, đánh giá và triển khai dự án, các nhà đầu tư này lựa chọn những cơ hội đầu tư tương đối tốt và hứa hẹn tiềm năng.

Hướng đi nào cho thị trường M&A các mỏ khoáng sản tại Việt Nam

Nhà nước đóng vai trò quan trọng các hoạt động M&A trong ngành

Như đã nói trên, Luật Khoáng sản với hiệu lực thi hành từ ngày 01/7/2011 đã có điều khoản cho phép chuyển nhượng quyền thăm dò và khai thác khoáng sản. Tuy nhiên, trên thực tế, các quy định của Việt Nam chưa cởi mở với các hoạt động chuyển nhượng mỏ. Nhà nước nên nhìn nhận xu hướng M&A trong ngành khoáng sản theo hướng tích cực, sự điều tiết của thị trường sẽ chọn lựa được nhà đầu tư phù hợp nhất cho dự án.

Sự hình thành các công ty khai khoáng hoặc đầu tư khoáng sản chuyên nghiệp

Tại Việt Nam, một số công ty đang nỗ lực để hoàn thiện mô hình của một công ty đầu tư chuyên nghiệp trong lĩnh vực khoáng sản như kinh nghiệm của Masan Resources, Besra. Tuy hướng đi này không đơn giản nhưng hy vọng có thể có 2 - 3 công ty nữa thành công trong thời gian tới.

Tái cấu trúc sở hữu của các mỏ nhỏ và phân tán

Ngoài chính sách của Nhà nước, thu hồi các giấy phép của các nhà đầu tư nhỏ lẻ, manh mún, các nhà đầu tư cũng cần tái cấu trúc sở hữu hoặc quyền khai thác các mỏ. Các nhà đầu tư này nên có hướng chuyển nhượng cho các nhà đầu tư có tiềm lực triển khai ■